

ANALYSE NR. 02/2020

DEMOKRATI OG KLIMA- ENGASJEMENT I NORDEN: FELLES RETNING, ULIKE LØSNINGER

5000 nordboere har svart på et bredt spekter av spørsmål knyttet til det nordiske samarbeidet, klima, og demokratisk engasjement. Resultatet viser at nordboerne er urolige for utviklingen og mener klima og miljø er det viktigste samarbeidsområdet for Norden. Det er også et stort spenn i hva borgerne mener er de beste tiltakene, og i hvilken grad de har tro på at politikerne kan løse klimakrisen. Rapporten synliggjør både utfordringene og mulighetene for de nordiske demokratiene i arbeidet for fremtidens klima og miljø.

Innhold

Forord	5
Sammendrag	7
Innledning	10
Den nordiske befolkningens holdninger til klima og miljø	13
Nasjonale forskjeller	18
Bakenforliggende faktorer	24
Konklusjon og reflekterende perspektiv	33
Vedlegg	36

”

Nå er tiden inne for å
bruke Nordens styrke i
klimaets tjeneste og gi
dette spørsmålet høyeste
prioritet

Forord

Covid-19 har i løpet av våren 2020 dominert den politiske agendaen, og krisen vil fortsette å gjøre det i lang tid fremover. Likevel er det viktig ikke å miste fokuset på de langsiktige spørsmålene som vil avgjøre vår velstand og fremtiden til planeten vår.

Klimaspørsmålet krever ny innsats og ambisiøs politikk. Situasjonen er alvorlig, og for at vi skal kunne gå videre, kreves det reformer som er rettet mot å redusere utslipp, og som bidrar til karbonnøytralitet.

I Norden har vi gang på gang vist at vi er sterkere sammen. Agenda 2030 og Parisavtalen viser vei, men vi må arbeide enda mer ambisiøst og enda hurtigere. Med kunnskapsutvikling og erfaringsutveksling finner vi nye og innovative nordiske løsninger. Vi oppnår resultater gjennom å engasjere folk, organisasjoner og foretak – oss selv.

Nordisk ministerråd har en ny visjon for det nordiske samarbeidet, som handler om at Norden skal bli verdens mest bærekraftige og integrerte region innen 2030. Vi kommer til å bidra med våre ressurser for å forme fremtiden til noe enda bedre. Ikke minst har vi rettet søkelyset mot klimaet. Nå er tiden inne for å bruke Nordens styrke i klimaets tjeneste og gi dette spørsmålet høyeste prioritet.

Vi kan endre vår livsstil, produksjon og forbruk og sikre balansen mellom bruk og vern av naturressurser både på land og til havs, og dermed oppnå en bærekraftig utvikling i fremtiden. Samtidig må vi garantere demokrati, inkludering, integrering og mobilitet. Løsningene finnes – de ligger rett foran oss. Karbonnøytral energiproduksjon og transport, grønne investeringer, sirkulær- og biobasert økonomi. Den grønne økonomien er basert på innovasjon, den skaper jobber, og den sikrer konkurransekraft.

I foreliggende rapport har vi undersøkt hvordan innbyggerne i Norden – i Danmark, Finland, Færøyene, Grønland, Island, Norge, Sverige og Åland – ser på klimaspørsmålet og noen faktorer som berører politikken rundt spørsmålet. Det kanskje viktigste resultatet er at innbyggerne i Norden mener at miljø og klima er det viktigste samarbeidsområdet for de nordiske landene.

Rapporten er skrevet av Andrea Skjold Frøshaug og Ulf Andreasson ved analyse- og statistikk-enheten i Nordisk ministerråds sekretariat. Rapporten inngår i analyse- og statistikk-enhetens rapportserie, som skal belyse aktuelle emner som er sentrale i et nordisk perspektiv. Rapporten er finansiert av den nordiske ekspertgruppen for bærekraftig utvikling, samt Nordisk barne- og ungdomskomite (NORDBUK). Selve undersøkelsen er gjort av Novus på oppdrag fra Nordisk ministerråd. Norstat gjennomførte intervjuene i Sverige, Norge, Danmark, Finland og Åland. For Island var det Gallup, for Færøyene DMA og for Grønland HS Analysis som gjennomførte intervjuene, som underleverandører til Novus/Norstat.

København, mai 2020

Paula Lehtomäki
Generalsekretær, Nordisk ministerråd

Sammendrag

Norden har et overordnet gunstig utgangspunkt for å kunne håndtere klimaspørsmålet på en konstruktiv måte. I land med et utbygd velferdssystem er det generelt mer støtte i befolkningen for en mer vidtrekkende klimapolitikk. I tillegg har befolkningen i land med en stor andel fornybar energi i energiproduksjonen en tendens til å støtte fortsatte investeringer i dette.

For å lykkes med klimaomstillingen kreves det at vi tar hensyn til sosial bærekraft. Om velferd og klimaspørsmål skal forenes, er det viktig å forstå hva som driver holdninger, og utforme egnede politiske strategier ut fra det. Det grønne skiftet kan forventes å ha ulike effekter på forskjellige grupper i samfunnet. Det er en risiko for at ulikheter og konflikter kan oppstå som følge av endringer i produksjons- og forbruksmønstre, noe som gjør det nødvendig å utforme en velferdspolitik som skaper synergier til miljøspørsmål, og som innbyggerne betrakter som rimelig og rettferdig.

Nordisk ministerråd har derfor gjennomført en spørreundersøkelse som omfatter nærmere 5000 personer i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt på Færøyene, Grønland og Åland. Dataene er vektet etter de ulike landenes faktiske populasjon i alder og kjønn. Vi har hatt en særlig interesse for ungdom (16–25 år), og derfor er denne aldersgruppen overrepresentert i intervjuene. Ungdommene er i midlertidig vektet ned slik at de proporsjonalt tilsvarer befolkningen i hvert land.

Studien kan oppsummeres i følgende hovedpunkter:

Klima og miljø på dagsordenen

- Åtte av ti nordboere svarer at de er bekymret for klimaendringene. Dette er jevnt over det samme for alle land.
- Videre mener åtte av ti at Norden bør være en foregangsregion når det gjelder klimatiltak. 53 prosent svarer at tiltakene bør være rettet mot å bidra til å redusere utslipp utenfor Norden, mens 41 prosent sier at de helst vil redusere utslipp i Norden.
- Andelen som mener at klima og miljø er det viktigste området for nordisk samarbeid, er mer enn doblet sammenlignet med da samme spørsmål ble stilt i 2017. Det er en markant økning på bare to år. Forsvars- og sikkerhetsspørsmål, som toppet listen i 2017, er nå nummer to.

Tillit til det politiske systemet

- Hver annen innbygger har stor eller ganske stor generell tillit til det politiske systemet i sitt land. Samtidig viser undersøkelsen en mindre tillit til at politikerne kan gjennomføre de nødvendige tiltakene for å håndtere klimaendringene. Mange er urolige for at det politiske systemet ikke er tilpasset det tempoet som klimaspørsmålet krever.

Hva gjør Nordens befolkning for klimaet i dag, og hva er vi villige til å gjøre fremover?

- I løpet av det siste året har 90 prosent av respondentene i Norden kildesortert avfall, og 65 prosent svarer at de har kjøpt mindre klær og andre forbruksvarer, samt at de har handlet mer brukt av hensyn til klimaet. Litt over halvparten svarer at de har spist mer vegansk/vegetarisk mat og brukt miljøvennlig transport. Det er færre det siste året som har engasjert seg i en miljøorganisasjon (elleve prosent), deltatt i en demonstrasjon (elleve prosent) eller meldt seg inn i et politisk parti (sju prosent).
- På spørsmål om hva den enkelte kan tenke seg å gjøre for klimaet i fremtiden, ser vi på mange områder ingen større forandringer. For eksempel er det omtrent like mange som kan tenke seg å fortsette med gjenbruk samt kjøpe mindre klær. Noen flere er innstilt på å bruke miljøvennlig transport (fra 54 prosent til 67 prosent) samt bytte til fornybar energi i boligen (fra 30 til 48 prosent). Det er også flere i Norden som svarer at de kan gjøre mer for klimaet ved å bli mer politisk aktive, ved å melde seg inn i en miljøorganisasjon (+13 prosentpoeng) eller delta i en demonstrasjon (+16 prosentpoeng).

Bakenforliggende faktorer

- På visse områder skiller demografiske karakteristikk svarene fra hverandre, men hovedinntrykket er at kjønn, utdanning og alder ikke har noen markant påvirkning, slik at gruppene totalt sett har ganske likartede meninger. Det finnes likevel nyanser.
- Kvinner er i større grad bekymret for klimaendringene, og en større andel kvinner enn menn svarer at klima og miljø er det viktigste samarbeidsområdet.
- Utdanningsbakgrunn har liten innflytelse på holdninger til klimaet, men har mye å si for den generelle tilliten til politikerne. De med høyere utdanning uttrykker større tillit til det politiske systemet.
- Geografisk bosted (kategorisert i «store hovedsteder», «pendlingskommune tilknyttet hovedstad», «øvrige storbyer», «mellomstore byer», «mindre hovedsteder» og «distriktene») har jevnt over en effekt på hva innbyggerne i Norden mener. Det er blant annet flere i de store hovedstedene og større byene som er bekymret for klimaendringene – henholdsvis 89 og 82 prosent, sammenlignet med 74 prosent i distriktene. Innbyggerne i de store hovedstedene (50 prosent) og pendlingskommunene (55 prosent) opplever i større grad at klima og miljø er det viktigste samarbeidsområdet, enn de som bor i distriktene (42 prosent). I både store og små hovedsteder mener de spurte at fokuset bør være på å kutte utslipp i Norden – henholdsvis 53 og 58 prosent, sammenlignet med distriktene, der 37 prosent vil kutte utslipp i Norden.

Ungdom (16–25 år)

- Som nevnt har vi i undersøkelsen særlig interessert oss for de unges syn på klimaendringene. Det viste seg at alle aldersgrupper er like bekymret for klimaendringene - her skiller ikke ungdommen seg fra andre alderskategorier.
- Men markant flere ungdommer har vært miljøpolitisk aktive: Elleve prosent har utøvd sivil ulydighet, mot to prosent i de eldre aldersgruppene, 19 prosent har deltatt i demonstrasjoner, mot sju prosent av de over 45 år, og 17 prosent av de unge har engasjert seg i en miljøorganisasjon, mot rundt ti prosent i de eldre aldersgruppene.
- Ungdommen skiller seg ut ved at de i større grad vil gjøre mer for klimaet i fremtiden enn hva de har gjort det seneste året: 34 prosentpoeng flere av de unge sammenlignet med 2 prosentpoeng flere av de over 66 er beredt til å bytte til fornybar energi i boligen. 23 prosentpoeng flere unge enn i dag svarer at de kunne tenkt seg å melde seg inn i en miljøorganisasjon mot fire prosentpoeng flere av de over 66. En signifikant større andel av de unge sier også at de er villige til å utøve sosial ulydighet, sammenlignet med alle de øvrige aldersgruppene.
- Yngre kvinner er i langt større grad beredt til å engasjere seg i miljøpolitikk i fremtiden sammenlignet med jevnaldrende menn og de spurte i øvrige aldersgrupper.

Innledning

Basert på reformene som en grønn omstilling vil kreve, erkjennes det at de nordiske samfunnene og deres befolkning må forberede seg på betydelige endringer. Denne rapporten utgjør et innspill til hvordan særlig klimaspørsmålet oppfattes i Norden. Til grunn ligger en spørreundersøkelse basert på telefonintervjuer, som ble gjennomført blant nesten 5000 innbyggere i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt på Færøyene, Grønland og Åland.

Synet på klimaomstillingen settes også inn i et større perspektiv, som den generelle tilliten til det politiske systemet og til at politikerne vil klare å gjennomføre nødvendige tiltak. I tillegg har vi med spørsmålene prøvd å fange opp hva de enkelte respondentene gjør for klimaet i dag, og hva de kan tenke seg å gjøre i fremtiden. Også den særegne nordiske dimensjonen fanges opp. Det er tradisjon i de nordiske landene for å samarbeide om både små og store politiske reformer. Hvilke spørsmål er viktige å samarbeide om for befolkningen i dag? Dette spørsmålet kan også kontrasteres med et lignende spørsmål som ble stilt for nærmere tre år siden, og vi kan se store forandringer på relativt kort tid.

I rapporten legges spørsmålene frem på totalnivå, det vil si nordisk nivå, men det vil også gjøres rede for hvordan det ser ut i hvert av de nordiske landene. Hvordan er de forskjellige? I tillegg vil svarene bli lagt frem basert på alder, kjønn, geografisk kontekst og utdanningsbakgrunn.

Fra et politisk perspektiv kan formålet med foreliggende rapport formuleres som følger: Den grønne omstillingen kan forventes å ha ulike effekter på ulike grupper i samfunnet. Ulikheter og konflikter kan oppstå som følge av endringer i produksjons- og forbruksmønstre, noe som gjør det nødvendig å formulere en velferdspolitik som skaper synergier til klimaspørsmål, og som innbyggerne ser på som rimelige og rettferdige. Om velferd og klimaspørsmål skal forenes, er det viktig å forstå hva som driver holdninger, og utforme egnede politiske strategier ut fra det.

Innbyggere i land med et utbygd velferdssystem, er generelt mer støttende til en mer utstrakt klimapolitikk.

Det skal sies at utgangspunktet for Norden er overordnet gunstig. Tidligere studier har vist at i land med et utbygd velferdssystem er befolkningen generelt mer støttende til ustrakt klimapolitikk. I tillegg har befolkningen i land med en høy andel fornybar energi i energiproduksjonen en tendens til å støtte fortsatte investeringer i dette. Samtidig har befolkningen i land med høyere nivåer av fossile energikilder mindre sannsynlighet for å ønske å investere i fornybar energi, fordi man er bekymret for de samfunnsøkonomiske konsekvensene av en grønn omstilling i energisektoren.¹

1 Fritz M. & Koch M., Public Support for Sustainable Welfare Compared: Links between Attitudes towards Climate and Welfare Policies, Sustainability (2019).

Metode

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i tidsrommet desember 2019 til februar 2020 og omfatter totalt 4734 personer rundt omkring i hele Norden. Samtlige intervjuer ble gjennomført som telefonintervjuer. For Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige er det gjennomført vel 800 intervjuer per land. På Island ble rundt 530 intervjuer gjennomført, mens det for Færøyene, Grønland og Åland er gjort rundt 300 intervjuer hver.

Dataen er vektet etter de aktuelle landenes faktiske populasjon med alder og kjønn. I tillegg er landene vektet seg imellom, slik at Sverige, som har den største befolkningen, har en vekt i totalresultatet tilsvarende 37,1 prosent, mens Åland i den andre enden har en vekt tilsvarende 0,1 prosent.

Det er et flertall av ungdommer i utvalget, ettersom vi har rettet søkelyset mot de unges holdninger til klimaet. Ungdommene er imidlertid vektet ned slik at de proporsjonalt tilsvare befolkningsandelen i hvert land i denne undersøkelsen.

Feilmarginen på totalnivå er beregnet ut fra to utfall. Dels med et utfall på 20/80, der feilmarginen beregnes til 1,1 prosent, og dels med et utfall på 50/50, der feilmarginen beregnes til 1,4 prosent.

For hver nedbrytning blir feilmarginen større. Basert på 300 intervjupersoner er feilmarginen på utfallet 20/80 4,5 prosent, og for utfallet 50/50 er feilmarginen 5,7 prosent.

Den nordiske befolkningens holdninger til klima og miljø

Klimaspørsmålet har de siste årene seilt høyt opp på den politiske dagsorden. Samtidig er det delte meninger i Norden om hvordan klimaendringene bør håndteres. Noen av undersøkelsens overordnede spørsmål berører nettopp dette.

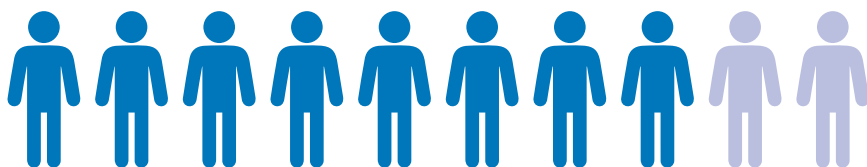
Hva synes innbyggerne i Norden det er viktigst å ha et overgripende samarbeid om? Hva er holdningene til klimaendringer og demokratisk engasjement i Norden? Hva gjør Nordens innbyggere for klimaet i dag, og hva er de villige til å gjøre mer av fremover? Spørreundersøkelsen har dekket et bredt spekter av spørsmål knyttet til klima, miljø og engasjement. I dette kapittelet ser vi på Norden under ett og på de overgripende resultatene fra spørreundersøkelsen.

Klima og miljø i fokus

I Norden svarer åtte av ti respondenter at de er bekymret for klimaendringene. Nasjonalt er det ingen store forskjeller, men danskene uttrykker mest bekymring og færøysværingene minst. Tilsvarende mener åtte av ti at Norden bør være en foregangsregion for tiltak mot klimaendringer. Nasjonalt er det på Grønland flest som anser at Norden bør være et klimaforbilde, men forskjellene er små totalt sett.

På spørsmål om hvor den negative klimapåvirkningen bør reduseres, mener 53 prosent av de spurte at fokus bør ligge på å redusere utslippene utenfor Norden, mens 41 prosent svarer at vi først og fremst må redusere utslippene i Norden. Finlendere er mest positive til miljøtiltak utenfor vår egen region (65 prosent), mens spørreundersøkelsen viser at Færøyene og Island har størst støtte for tiltak hjemme. Hvis utslippene skal reduseres i Norden, angir 36 prosent av de spurte at det bør gjelde industri og produksjon, 28 prosent transport/reiser og 14 prosent energi og strøm. Disse sektorene er topp tre i alle de nordiske landene, men rangeringen varierer.

53 prosent av innbyggerne i Norden mener at vi bør redusere utslippene utenfor vår region.

Figur 1

Åtte av ti nordboere er bekymret for klimaendringene og mener at Norden bør være en foregangsregion for tiltak mot klimaendringene.

Antallet som svarer at klima og miljø er det viktigste å samarbeide om i Norden, er mer en doblet siden samme spørsmål ble stilt til Nordens innbyggere i 2017.

Ifølge spørreundersøkelsen er klima og miljø det viktigste å samarbeide om i Norden. Dette er en dobling av andelen som mener klima og miljø er det viktigste, sammenlignet med 2017. Da ble Nordens befolkning stilt det samme spørsmålet i en undersøkelse hvor forsvars- og sikkerhetsspørsmål ble sett på som det viktigste, mens klima og miljø ble rangert som nummer fire. Statistikken viser nå en oppslutning på 44 prosent – nesten dobbelt så mange som for forsvars- og sikkerhetsspørsmål, som i dag er nummer to (se figur 2).

I alle de nordiske landene bortsett fra Færøyene og Grønland har innbyggerne svart at klima og miljø er et av de viktigste samarbeidsområdene (enten plassert som nummer en eller to). På Færøyene og Grønland rangerer de fleste i undersøkelsen utdanning som det viktigste. Finland er det eneste landet i Norden hvor forsvars- og sikkerhetsspørsmål fortsatt står som nummer én, men selv der er oppslutningen om klima 41 prosent (se figur 7).

Tillit til det politiske systemet

For å kunne implementere reformer som understøtter en grønn omstilling i de nordiske samfunnene, er det en forutsetning at innbyggerne har tillit til det politiske systemet og til politikernes evne til å håndtere klimaspørsmålet.

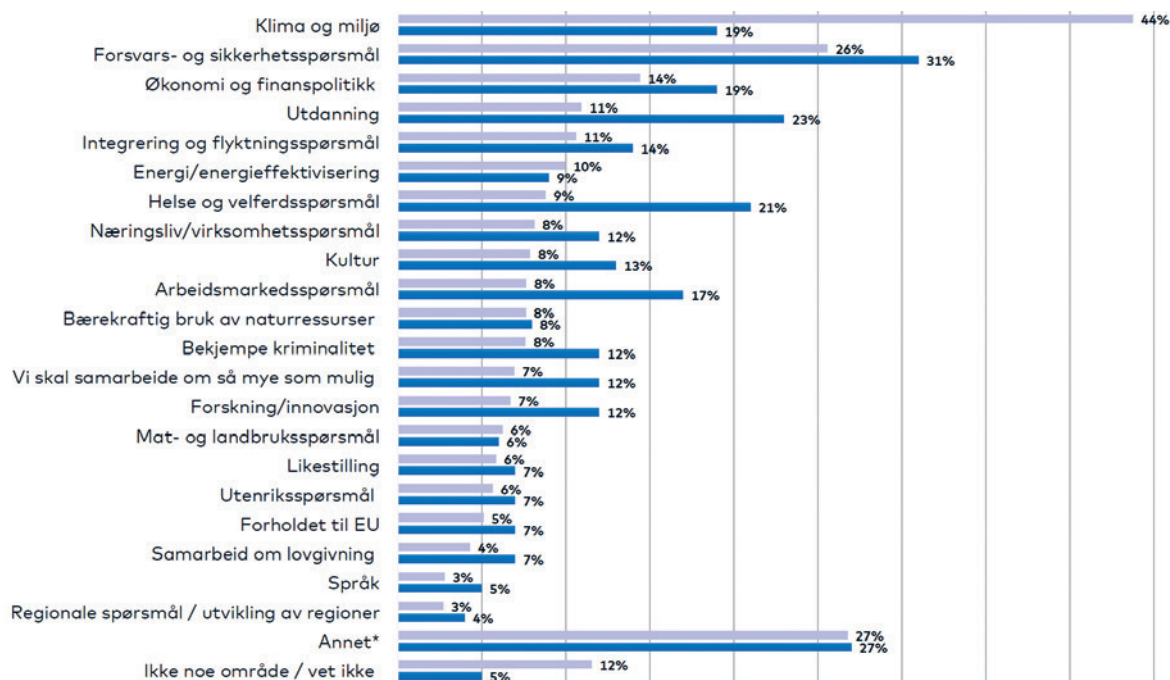
I undersøkelsen ble innbyggerne spurt om hvor stor generell tillit de har til det politiske systemet i landet sitt. Totalt hver annen innbygger svarer at de har tillit, mens omtrent en fjerdedel sier at de har liten eller ingen tillit til myndighetene.

Svarene viser at det er større skepsis til det politiske systemet hos de 21 prosentene som ikke er bekymret for klimaendringene. Sammenlignet med gjennomsnittet i Norden på 51 prosent sier kun 34 prosent i denne gruppen at de har stor eller ganske stor tillit.

På spørsmål om folk har tro på at politikerne kan gjennomføre nødvendige tiltak for å håndtere klimaendringene, svarer noen flere liten eller ingen tillit (37 prosent) enn stor eller ganske stor tillit (30 prosent) (se figur 4).

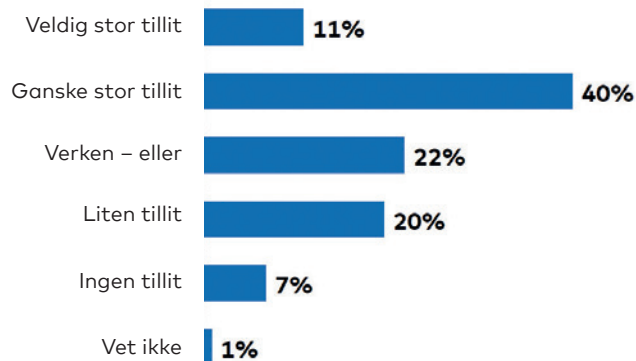
Et mindretall av innbyggerne i Norden har tiltro til at politikerne kan gjennomføre tiltak mot klimaendringene.

De som svarte at de hadde liten tillit til politikernes evne til å gjennomføre klimatiltak, ble også bedt om å begrunne sin tvil. Her svarte en tredjedel at det politiske systemet er for tregt, én av fire mener at politikerne ikke fører den politikken de ønsker, og en femtedel synes at politikerne ikke arbeider for innbyggernes beste. Som vi kan se av figur 4, er det også en liten minoritet (to prosent) som mener at politikerne ikke trenger å gjøre noe med klimaspørsmålet. Det kan være fordi de ikke aksepterer at problemene eksisterer, eller fordi de mener at det ikke er mulig å hindre de pågående klimaendringene.

Figur 2: Om du tenker på alle de ulike områdene som man kan samarbeide på i Norden, hvilke synes du er viktigst å samarbeide om?

■ 2019/2020 ■ 2017

Figur 3

Hvor stor tillit har du til det politiske systemet i ditt land?

Figur 4

I hvilken utstrekning har du tillit til at politikerne i Norden kommer til å kunne gjennomføre de tiltakene som trengs for å håndtere klimaendringene?

Hva gjør Nordens befolkning for klimaet i dag, og hva er vi villige til å gjøre fremover?

Ni av ti innbyggere i Norden svarer at de allerede har kildesortert av hensyn til klimaet det siste året. Det er sannsynligvis en følge av at det finnes et velutviklet system og en kultur for dette i de nordiske landene. To av tre svarer at de har kjøpt mindre klær og andre produkter av hensyn til klimaet, og at de har handlet mer brukt. Svarene viser en miljøbevissthet og en holdning der innbyggerne ønsker en mer effektiv bruk av ressurser, og kan reflektere en grunnleggende villighet i den nordiske befolkningen til å bidra til forandring. Det kan også gjenspeile det økende fokuset på delings- og sirkulærøkonomien som vi ser i samfunnet, spesielt blant næringsdrivende og politikere.

Utover dette svarer litt over halvparten at de har spist mer vegansk/vegetarisk mat (55 prosent) og brukt miljøvennlig transport (54 prosent) av hensyn til klimaet.

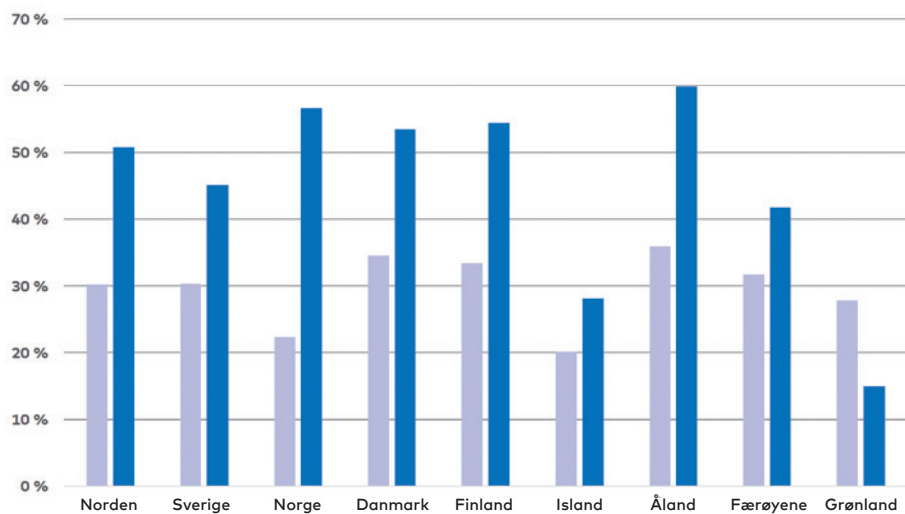
Sammenlignet med de andre svaralternativene er det færre som svarer at de har engasjert seg politisk for klimaet. Elleve prosent svarer at de har engasjert seg i en miljøorganisasjon, og elleve prosent angir at de har deltatt i en klimademonstrasjon.

Mens 30 prosent svarer at de har byttet til fornybar energi i boligen det seneste året, er det 48 prosent som kan tenke seg å gjøre dette i fremtiden.

Men hva sier Nordens befolkning at de er villige til å gjøre for klimaet fremover? Vi ser det samme overgripende bildet i disse svarene: Folk vil fortsette med gjenbruk samt kjøpe mindre klær og produkter. Figur 6 illustrer at det er en marginal økning på nesten alle svarområdene sammenlignet med det som blir gjort i dag. Flere er imidlertid innstilt på å ta i bruk mer miljøvennlig transport, med en økning fra 54 til 67 prosent, samt å bytte til fornybar energi i boligen, en økning fra 30 til 48 prosent. Det er i tillegg interesse for økt politisk engasjement for klimaet. 17 prosentpoeng flere (opp fra elleve til 28 prosent) sier at de kunne tenke seg å delta i demonstrasjoner i fremtiden, mens 13 prosentpoeng flere (opp fra elleve til 24 prosent) sier at de vil melde seg inn i en miljøorganisasjon.

I dag er det å engasjere seg i en miljøorganisasjon vanligst på Island, i Norge og i Sverige. I fremtiden er det fremfor alt på Island, på Åland og i Sverige at man kan tenke seg å gjøre mer av dette.

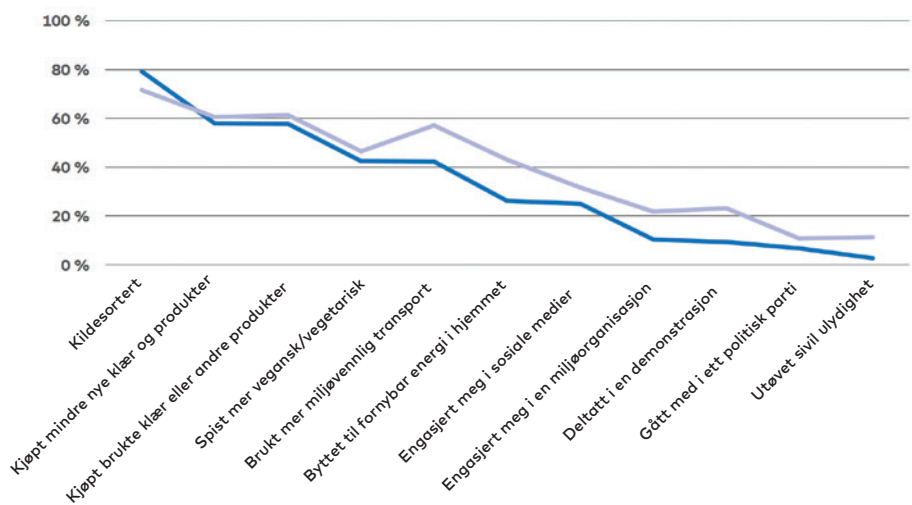
Undersøkelsen viser at potensialet for et skifte til fornybar energi i boligen og for å bruke mer miljøvennlig transport er størst på Island. Her svarer 30 prosentpoeng flere at de kunne tenke seg å skifte til fornybar energi i boligen i fremtiden fremfor det de bruker i dag, og 34 prosentpoeng svarer at de vil bruke mer miljøvennlig transport i fremtiden. I Danmark og på Åland svarer også relativt mange at de kunne tenke seg å bruke mer miljøvennlig transport i fremtiden, med henholdsvis 23 og 22 prosent. Respondentene fra Norge og Grønland sier derimot at de ikke vil gjøre mer på dette området enn de gjør i dag.

Figur 5

Figuren viser den generelle tilliten til politikerne sammenlignet med tilliten til at politikerne kan gjennomføre tiltak mot klimaendringene i hvert av de nordiske landene.

■ Tillit til at politikere kan gjennomføre tiltak mot klimaendringene
■ Generell tillit til myndighetene

Figur 6

GAP-analyse – i dag vs i fremtiden

Spørsmål: Har du gjort noe av det følgende for klimaet det siste året?

Spørsmål: Hva av det følgende tror du at du vil kunne gjøre for klimaet fremover?

■ I fremtiden
■ I dag

Nasjonale forskjeller

Det er på nasjonalt/regionalt plan vi finner de større svarforskjellene. I dette avsnittet vil vi fokusere mer inngående på hvert land, og særlig på hvor de nordiske landene skiller seg fra hverandre.

Når vi sammenligner svarene fra de forskjellige landene med gjennomsnittet i Norden, er det viktig å huske at de største landenes resultater betyr mest for det samlede resultatet. Det motsatte er også sant: Et lavt befolkningstall gir mindre effekt på det totale resultatet. Det innebærer blant annet at Sveriges resultat vil være nærmere Nordens gjennomsnitt, ettersom Sveriges befolkning står for 37 prosent av Nordens befolkning. Når derimot Færøyenes, Grønlands, Islands og Ålands resultater er forskjellige, har det liten innvirkning på hele Nordens resultat. Det vil si at svarene fra Sverige påvirker det samlede resultatet mest.

Danmark

De tre viktigste samarbeidsområdene for innbyggerne i Danmark er alle knyttet til klima og bæredyktighet.

I Norden har Danmark den høyeste andelen som svarer at klima og miljø er et viktig område for samarbeid mellom de nordiske landene (se figur 7), etterfulgt av energi og energieffektivisering og bærekraftig bruk av ressurser, noe som skiller seg ut fra det øvrige Norden. Danmark er også det landet der flest er bekymret for klimaendringene (82 prosent).

Danskene skiller seg videre fra innbyggerne i de øvrige nordiske landene ved at flere vil redusere utslipp fra energi/strøm (23 prosent sammenlignet med 14 prosent), samt i landbruks- og skogbrukssektoren (elleve prosent sammenlignet seks prosent). På spørsmål om hva man har gjort for klimaet de siste årene, svarer en lavere andel av respondentene i Danmark at de har kildesortert (76 prosent) av hensyn til klimaet sammenlignet med resten av Norden (90 prosent).

Danmark har noe større tillit (35 prosent) til politikernes evne til å gjennomføre tiltak for klimaet enn det nordiske gjennomsnittet (30 prosent).

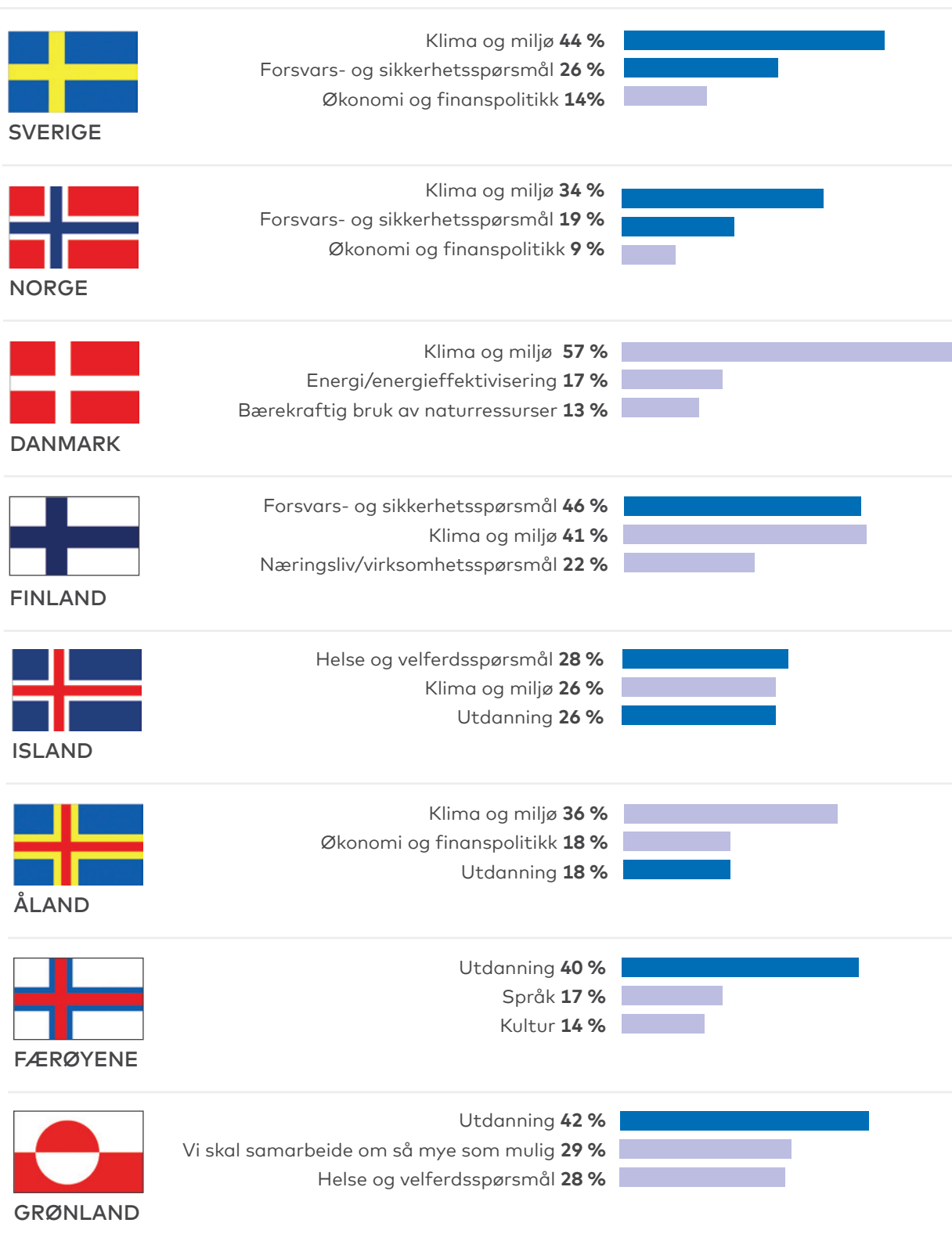
Finland

Det viktigste nordiske samarbeidsområdet for respondentene i Finland er forsvars- og sikkerhetsspørsmål, noe det også var i 2017. Klima og miljø kommer på andre plass, men har tredoblet seg i betydning siden 2017 (se figur 7). De finske respondentene er også mest fragmentert i spørsmålet om hva som er det viktigste området Norden bør samarbeide på, hvor vi observerer at svarandelene i større grad er jevnt fordelt mellom ulike områder.

Finland har den største andelen (23 prosent) som sier at Norden ikke skal være et forbilde i innsatsen for klimaet. Andelen i Finland som mener at Norden bør være en foregangsregion (74 prosent) er også tilsvarende noe lavere enn gjennomsnittet i Norden (80 prosent). Dette er fortsatt en betydelig majoritet. En større andel (65 prosent) synes at fokuset på å redusere utslipp skal være utenfor Norden. Det er betydelig høyere enn gjennomsnittet på 53 prosent.

Figur 7

Om du tenker på alle de ulike områdene der man kan samarbeide i Norden, hvilke synes du det er viktigst å samarbeide på? (Topp tre per land/region)

■ Markeringen viser nye områder på de enkelte landenes/regionenes topp-tre liste sammenlignet med 2017

I Finland er interessen for å engasjere seg i miljøpolitikk lav både nå og for fremtiden sammenlignet med resten av Norden. Mens andelen som har engasjert seg i en miljøorganisasjon og deltatt i en demonstrasjon, er henholdsvis fire og fem prosent i Finland, er gjennomsnittet i Norden elleve prosent. I fremtiden er det, selv om svarandelen i Finland er betydelig lavere enn i resten av Norden, potensial for å engasjere seg mer for miljøet innad i landet. 17 prosent svarer at de kan tenke seg å melde seg inn i en miljøorganisasjon eller delta i en klimademonstrasjon, noe som er betydelig mer enn det som blir gjort i dag.

Færøyene

På Færøyene har respondentene prioritert utdanning som det viktigste samarbeidsområdet i Norden. I motsetning til de fleste nordiske land er ikke klima og miljø med på topp-tre listen (se figur 7). Sammenlignet med det nordiske gjennomsnittet (78 prosent) har Færøyene det laveste antallet (60 prosent) som sier at de er bekymret for klimaendringene, og nesten dobbelt så mange som det nordiske gjennomsnittet som sier at de ikke er bekymret – 39 prosent sammenlignet med 21 prosent.

Av de nordiske innbyggerne, mener befolkningen på Færøyene, tett etterfulgt av respondentene på Island, i størst grad at utslipp bør reduseres i Norden fremfor utenfor.

Befolkningen på Færøyene oppgir i størst grad av de nordiske landene at fokus bør være på å redusere utslippene i Norden (63 prosent) fremfor utenfor (31 prosent). Landet oppgir i større grad at man bør kutte innenfor energi/strøm fremfor på industri/produksjon, som er rangert høyest i Norden sammenlagt.

Færøyene skiller seg også ut ved at færre oppgir at de som enkeltindivider er villige til å gjøre noe for klimaet. Det gjelder både for hva de har gjort det siste året, og hva de kan tenke seg å gjøre i fremtiden, men vi registrerer et potensial for tiltak innenfor miljøvennlig transport og fornybar energi i boligen.

Grønland

Respondentene på Grønland har mange av de samme karakteristikkene som Færøyene. Utdannelse er viktigst som nordisk samarbeidsområde, og ingen områder fra den typiske nordiske topp tre-listen fremheves (se figur 7). Derimot nevnes mange områder, så samlet ønsker innbyggerne å se mye samarbeid.

Sammenlignet med i de fleste andre nordiske landene er det færre som bekymrer seg for klimaendringene (selv om 67 prosent er bekymret), men på den annen side uttrykker mer enn ni av ti at Norden bør være en foregangsregion for klimatiltak. Det er den høyeste andelen i Norden som mener dette (det nordiske gjennomsnittet er 80 prosent). 60 prosent av respondentene fra Grønland svarer at Nordens fokus bør være på å redusere utslippene utenfor Norden, noe som er noe høyere enn gjennomsnittet i Norden på 53 prosent.

Den individuelle innsatsen er lavere enn de øvrige Nordiske landene – én av tre av de spurte på Grønland svarer at de ikke har gjort noe for klimaet det siste året. 45 prosent angir at de har gjort noe annet enn hva svaralternativene i undersøkelsen foreslår. Nesten alle svarer at de har sluttet å kjøpe plastposer. Majoriteten svarer at de ikke kan tenke seg å gjøre mer i fremtiden enn det de gjør i dag.

Island

Som det eneste landet svarer islendingene i spørreundersøkelsen at helse- og velferdsspørsmål (28 prosent) er det viktigste som Norden bør samarbeide om, tett etterfulgt av klima og miljø (26 prosent) og utdanning (26 prosent) (se figur 7).

Majoriteten (61 prosent) påpeker at fokus bør ligge på å redusere utslippene i Norden. Dette er 20 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i Norden. En litt større andel på Island enn i de øvrige nordiske landene mener at reduksjonen av utslipp først og fremst bør skje innenfor industri/produksjon (46 prosent, sammenlignet med 36 prosent).

Kun 28 prosent sier at de har tillit til det politiske systemet, sammenlignet med 51 prosent i resten av Norden. Respondentene på Island har i tillegg den laveste tilliten til politikernes evne å gjennomføre tiltak for klimaet. 20 prosent svarer at de har tillit, mot Nordens gjennomsnitt på 30 prosent.

Respondentene i Islands befolkning er derimot på topp når de blir spurt om de per i dag har gjort noe for klimaet. De viser også det største potensialet av alle landene for fremtiden, særlig med hensyn til miljøvennlig transport (fra 48 til 82 prosent), og fornybar energi i boligen (fra 26 til 56 prosent). Til og med når det gjelder miljøpolitisk engasjement (bli med i organisasjoner eller demonstrere), ligger Island i forkant i dag, men også potensielt for fremtiden.

Av de nordiske innbyggerne er det islendingene som i størst grad oppgir at de har gjort noe for klimaet det siste året, tett etterfulgt av svenskene.

Norge

Selv om klima og miljø topper den norske listen over hvilke områder det er viktigst å samarbeide om i Norden, er andelen i undersøkelsen som svarer dette (34 prosent) betydelig lavere enn i de andre større nasjonene (Danmark, Finland og Sverige) (se figur 7).

Én av fire av de norske respondentene oppgir at de ikke er engstelige for klimaendringene, og bare Grønland og Færøyene har en større andel som er ubekymret.

Norge er sammen med Åland det landet i Norden med størst tillit til det politiske systemet (57 prosent). Samtidig er det få nordmenn (22 prosent) som har stor tiltro til politikernes evne til å gjennomføre nødvendige tiltak for klimaet, i forhold til gjennomsnittet for Norden på 30 prosent. 37 prosent har liten tiltro, som er det samme som gjennomsnittet i Norden.

Til forskjell fra de andre nordiske landene (bortsett fra Færøyene) prioriterer nordmenn transport/reise som den sektoren hvor de fleste mener utslippene bør reduseres innenfor regionen. Ellers mener en ganske stor andel av de norske respondentene at de har gjort en innsats mot klimaendringene, men ambisjonene for fremtiden er relativt lave i forhold til resten av Norden.

Sverige

Andelen svensker som mener klima og miljø bør være det viktigste samarbeidsområdet i Norden, har doblet seg siden 2017.

Siden 2017 har Sverige doblet andelen som oppgir at klima og miljø er et viktig område å samarbeide på i Norden (se figur 7). Det har løftet klimaspørsmålet fra andre til en klar første plass på vel to år (fra 21 til 43 prosent).

Når det kommer til politikernes evne til å gjennomføre de klimatiltakene som behøves, er det flere av de svenske respondentene som har ingen eller liten tillit (40 prosent) enn som har stor tillit (30 prosent). Svenskene har generelt liten tillit til sine politikere sammenlignet med de andre større nordiske landene. Under halvparten har stor tillit til det politiske systemet (45 prosent) – dette er omtrent ti prosentpoeng lavere enn i Danmark, Finland og Norge.

Sverige er sammen med Island det landet der flest angir at de har gjort noe for klimaet det siste året, og at de er beredt til å gjøre enda mer i fremtiden – fremfor alt å delta i demonstrasjoner (fra 12 til 34 prosent) og bytte til fornybar energi i boligen (fra 32 til 53 prosent).

Åland

Andelen fra Åland som oppgir klima og miljø som det viktigste samarbeidsområdet, er doblet siden 2017, og sektoren er nå på topp (se figur 7). Den har økt fra 18 prosent i 2017 til 36 prosent.

Åland er en av regionene med den største andelen der innbyggerne mener at Norden bør være en foregangsregion for klimatiltak – 89 prosent, sammenlignet med gjennomsnittet i Norden på 80 prosent. Ålendingene er også på topp når det gjelder innsats for klimaet det siste året, og mange indikerer at de også kan tenke seg å gjøre mer i fremtiden. Potensialet ligger hovedsakelig på miljøvennlig transport (+22 prosentpoeng), fornybar energi i boligen (+21 prosentpoeng) og økt miljøpolitisk engasjement.

Bakenforliggende faktorer

I tillegg til den overordnede trenden er det interessant å se om det er noen demografiske, sosiale og geografiske kjennetegn i Nordens befolkning i relasjon til spørsmålene i undersøkelsen. Vi har vært interessert i å kartlegge eventuelle signifikante forskjeller mellom kjønn, utdanningsnivå, bosted og alder og hvordan de påvirker svarene. I spørreundersøkelsen er det lagt særlig vekt på ungdom (dvs. 16–25 år) og deres holdninger til klimaendringene og demokratisk engasjement. I undersøkelsen er gruppen unge derfor overrepresentert i utvalget og beskrevet mer inngående i rapporten.

Kjønn

Vi registrerer ingen markante forskjeller mellom kjønnene når det gjelder tilliten til politikerne eller tilliten til at politikerne kan gjennomføre klimatiltak. Målt mot gjennomsnittet i Norden er det heller ingen signifikante forskjeller med hensyn til hvor Nordens fokus bør ligge når det gjelder å redusere utslippene i eller utenfor Norden. Men det er noen forskjeller mellom kvinner og menn i klimaspørsmålet. Kvinnene er blant annet mer bekymret for klimaendringene og svarer i større grad enn menn at klima og miljø er et viktig samarbeidsområde.

Miljø og klima toppe listen over hva både kvinner og menn mener er viktigst å samarbeide om i Norden, etterfulgt av forsvars- og sikkerhetsspørsmål. Tredjeplassen skiller seg derimot ut – der har kvinnene plassert utdanning, mens menn svarer økonomi og finanspolitikk.

På tross av en nesten sammenfallende topp tre-liste for menn og kvinner svarer 50 prosent av kvinnene i undersøkelsen at klima og miljø er viktigst, mens tallet for menn er 38 prosent.

Kvinner er mer bekymret for klimaendringene enn menn.

Forskjellene kjønnene muligens forklares ut fra hvor bekymret de er for klimaendringene. Nesten ni av ti kvinner svarer at de er bekymret, i motsetning til sju av ti menn. 29 prosent av mennene i undersøkelsen angir videre at de ikke er bekymret. Det betyr at det er over dobbelt så mange menn som kvinner som ikke er bekymret (13 prosent av kvinnene er ikke bekymret). Om vi i tillegg filtrerer dataene, kommer det frem at menn som ikke er bekymret for klimaendringene, ofte bor i distriktene, og over halvparten har ikke utdanning utover videregående skole.

13 prosent flere kvinner enn menn sier de støtter ideen om at Norden skal være en foregangsregion for pågående klimatiltak (86 mot 73 prosent). Generelt svarer flere kvinner at de gjør noe for klimaet i dag, og at de vil gjøre mer for klimaet i fremtiden. Ifølge spørreundersøkelsen er det for eksempel markant flere kvinner som spiser vegansk (+19 prosentpoeng), kjøper mer brukt (+16 prosentpoeng) og mindre nye klær og forbruksvarer (+14 prosentpoeng).

Alder, med særlig fokus på ungdom (16–25 år)

Media har særlig rettet søkelyset mot de unges engasjement i klimaspørsmålet, forsterket av Greta Thunbergs innsats, som førte til den globale bevegelsen Fridays for Future. Spørreundersøkelsen har derfor vært rettet mot de unges holdninger til klimaendringer og demokratisk engasjement.

Overgripende resultater viser imidlertid at det ikke er store forskjeller mellom aldersgruppene med hensyn til holdninger til klima og miljø. Alle aldergrupper er like bekymret for klimaendringene. Kjønn påvirker flere av svarene i større grad, og de generelle forskjellene mellom kvinner og menn gjelder også blant de unge.

Yngre kvinner er i størst grad bekymret for klimaendringene (91 prosent). Dette er noe høyere enn det kvinnelige gjennomsnittet på 86 prosent. Unge menn er i mindre grad bekymret (70 prosent) og skiller seg på den måten ikke ut fra mennene i de øvrige aldersgruppene. En større andel av unge kvinner enn unge menn svarer at klima og miljø er det viktigste samarbeidsområdet (49 prosent sammenlignet med 33 prosent).

Respondenter i alle aldre ser på klima og miljø som Nordens viktigste samarbeidsområde, etterfulgt av forsvars- og sikkerhetsspørsmål og økonomi og finansspørsmål. Ungdom skiller seg også ut ved at en mindre andel svarer forsvars- og sikkerhetsspørsmål som et sentralt samarbeidsområde. De yngre kvinnelige respondentene svarer i minst grad at dette området er viktig (ni prosent) sammenlignet med både jevnaldrende menn (18 prosent) og det kvinnelige gjennomsnittet i Norden (23 prosent).

Aldersgruppene svarer tilnærmet likt på spørsmål om tillit til det politiske systemet, tillit til at politikerne kan gjennomføre nødvendige klimatiltak, bekymring for klimaet, og hvor Norden bør redusere utslippene. Færre unge angir at de har liten tillit til det politiske systemet – særlig sammenlignet med den eldste aldersgruppen på over 66 år. De unge under 21 år mener i større grad at Norden bør være en foregangsregion innenfor klima (86 prosent). Dette gjelder særlig yngre kvinner (91 prosent, mot 76 prosent av yngre menn).

I figur 8 ser vi at aldersgruppene svarer i lignende mønster på spørsmål om hva de har gjort for klimaet det siste året. Ingen av aldersgruppene skiller seg markant fra gjennomsnittet, men det noen merkbare forskjeller. Vi ser at ungdom har engasjert seg mer i sosiale medier, og signifikant flere unge har utøvd sivil ulydighet – faktisk hele elleve prosent, sammenlignet med to prosent i de øvrige aldersgruppene. Sju prosent av de over 45 år har deltatt i demonstrasjoner, mot hele 19 prosent av ungdommer, og noen flere enn i de øvrige aldersgruppene har engasjert seg i miljøorganisasjoner. Videre kjøper de unge oftere brukte klær, de spiser mer vegansk/vegetarisk, og de bruker miljøvennlig transport. Dette kan også være utslag av at unge oftere har dårlig økonomi sammenlignet med de andre aldersgruppene. Undersøkelsen registrerer færre i denne gruppen som har brukt fornybar energi i boligen, noe som mest sannsynlig kommer av at unge ikke eier egen bolig.

Alle aldersgrupper er bekymret for klimaendringene, og anser klima og miljø som det viktigste Nordiske samarbeidsområdet.

Når det gjelder hva man gjør for klimaet idag, er det små variasjoner mellom svarene til de ulike aldersgruppene, med unntak av svar tilknyttet miljøpolitisk engasjement. Flere i aldersgruppen 16-25 år oppgir at de har vært aktive miljøpolitisk det seneste året. Se figur 8.

De største svarforskjellene mellom aldersgruppene viser seg i hva respondentene kan tenke seg **å gjøre for klimaet fremover**. Som vi ser av figur 9, er det ungdommer som i størst grad er beredt til å engasjere seg mer enn hva de gjør i dag. Vi kan også se at de eldste på noen områder vil gjøre mindre enn hva de har gjort det siste året, for eksempel når det gjelder å spise mer vegansk eller vegetarisk og kjøpe mindre klær og produkter.

Forskjellen mellom hva man gjør for klimaet idag og hva man kunne tenke seg å gjøre for klimaet fremover er størst mellom de yngste (16-25 år) og de eldste (over 66). Yngre vil i større grad enn de øvrige aldersgruppene gjøre noe for klima i fremtiden. Se figur 8.

Det største skillet går mellom de yngste og de eldste (over 66). Det gjelder framfor alt bruk av fornybar energi i boligen samt engasjement i miljøorganisasjoner. Figur 9 viser at 34 prosentpoeng flere ungdommer vil bytte til fornybar energi i boligen, mot to prosentpoeng flere av de som er over 66 år. Vi registrerer også at 23 prosentpoeng flere av de unge kan tenke seg å gå inn i en miljøorganisasjon i fremtiden, mot fire prosentpoeng flere av de som er over 66. 27 prosent av ungdommene svarer at de er villige til å utøve sosial ulydighet i fremtiden, et markant høyere tall enn i alle de øvrige aldersgruppene (gjennomsnittet er på 14 prosent). Det kan innebære å hindre klimødeleggende produksjon, utøve skolestreik eller delta i andre aksjoner.

Det er yngre kvinner som i størst grad markerer seg blant de unge med hensyn til hva de har gjort og vil gjøre for klimaet fremover. 72 prosent av de yngre kvinnene svarer at de har spist vegetarisk det siste året av hensyn til klimaet. Det er 29 prosentpoeng høyere enn for yngre menn, samt ti prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for kvinner. Yngre kvinner skiller seg også ut ved at flere har vært medlem av en miljøorganisasjon², deltatt i en demonstrasjon³ samt utøvd sivil ulydighet⁴. Yngre menn har også i større grad utøvd sivil ulydighet (ni prosent) sammenlignet med gjennomsnittet i Norden (tre prosent).

Yngre kvinner er mer villige til å gjøre mer for klimaet fremover. Særlig når det gjelder å engasjere seg miljøpolitisk. Se tabell 1.

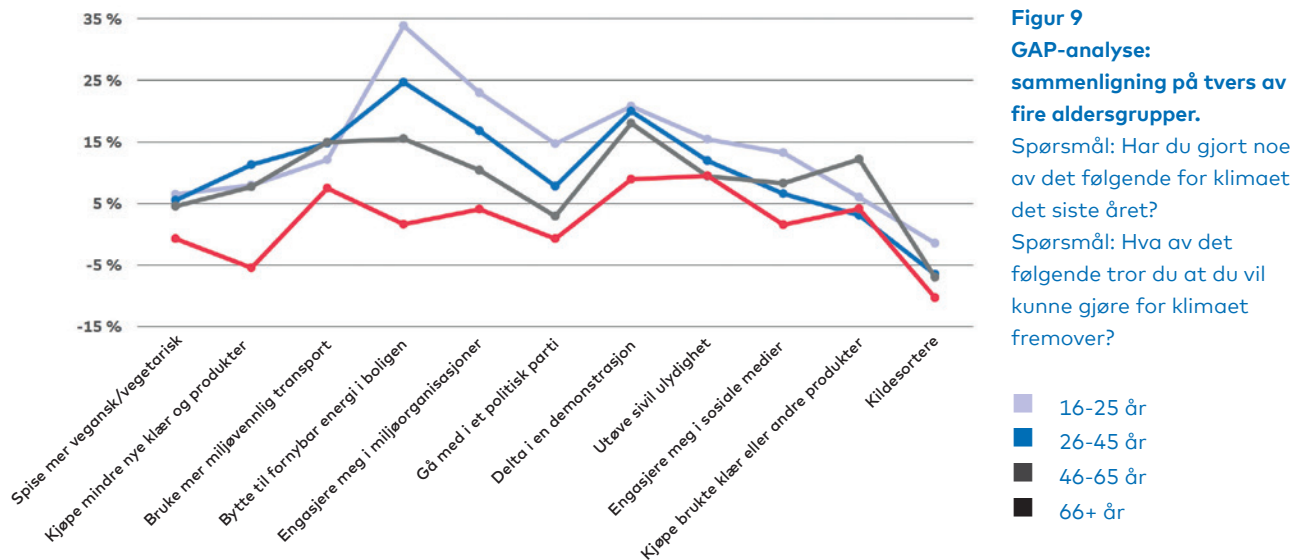
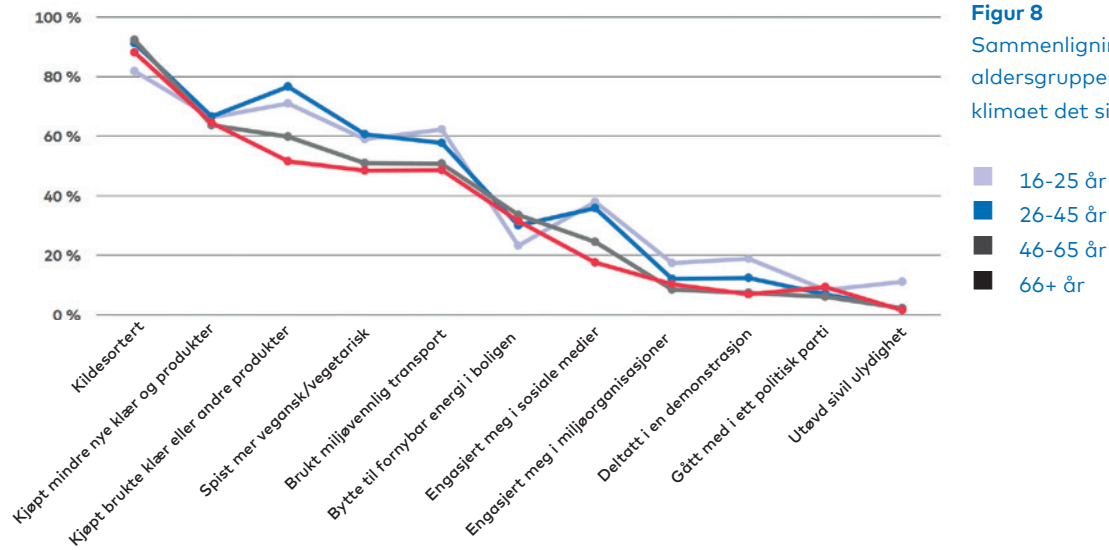
Som vi kan se av tabell 1, svarer yngre kvinner langt mer radikalt enn andre grupper når det gjelder å engasjere seg miljøpolitisk i fremtiden. De er den gruppen som i sterkest grad er beredt til å utøve sivil ulydighet, men yngre menn skiller seg også ut sammenlignet med de øvrige aldersgruppene. Bildet blir tydeligere når vi ser isolert på aldersgruppen 16–20 år og ytterligere forsterket når vi ser på aldersgruppen 16–28 år. Som vi kan se, gjelder samme bilde for engasjementet i miljøorganisasjoner og deltakelse i demonstrasjoner. Yngre kvinner er også langt mer engasjert for klimaet i sosiale medier enn jevnaldrende menn og kvinner generelt. Begge kjønn svarer dog at de kan tenke seg å gå inn i et politisk parti av hensyn til klimaet i fremtiden, noe som er betydelig høyere enn for øvrige aldersgrupper.

Når det gjelder fornybar energi i boligen og miljøvennlig transport ligger yngre menn og kvinner totalt sett på samme nivå, så på disse områdene virker det åpenbart at alder har betydning. Man kan tenke seg at engasjement i miljøorganisasjoner og sivil ulydighet er noe som er relativt lett å gjøre som ung, mens å kjøpe bil og bolig ikke er så aktuelt i denne alderen, så her forblir det med intensjonen inntil videre.

2 Yngre kvinner: 21 prosent, yngre menn: 14 prosent, kvinner generelt: 14 prosent

3 Yngre kvinner: 25 prosent, yngre menn: 13 prosent, kvinner generelt: 13 prosent

4 Yngre kvinner: 14 prosent, yngre menn: 9 prosent, kvinner generelt: 4 prosent

	Norden	Menn	Kvinner	Unge menn (16-25 år)	Unge kvinner (16-25 år)
Engasjere meg i sosiale medier	35 %	30 %	41 %	41 %	62 %
Delta i en demonstrasjon	28 %	24 %	31 %	30 %	50 %
Engasjere meg i miljøorganisasjoner	24 %	19 %	30 %	32 %	49 %
Utøve sivil ulydighet	14 %	12 %	16 %	21 %	32 %
Gå med i et politisk parti	13 %	12 %	13 %	22 %	24 %

Tabell 1
Ungdom og miljøpolitisk engasjement
Hva av det følgende tror du at du ville kunne gjøre for klimaet fremover?

Utdanning

I undersøkelsen er respondentene fordelt på tre utdanningsnivåer: grunnskole eller tilsvarende, videregående skole eller tilsvarende og universitet/høyskole eller tilsvarende.

Utdanning har en liten påvirkning på vurderingen av klima og miljø som det viktigste samarbeidsområdet. Sammenlignet med gjennomsnittet på 44 prosent svarer de med universitet/høyskole i noe høyere grad at klima og miljø er viktigst (49 prosent), enn personer med grunnskole (40 prosent) eller videregående skole (38 prosent). Det kan komme av at respondenter med høyere utdanning i noe større grad svarer at de er bekymret for klimaet (83 prosent), enn de med videregående skole (72 prosent) eller grunnskole (77 prosent).

De med lavere utdanning er mindre engstelige for klimaendringene – 22 prosent av de med grunnskole, 27 prosent av de med videregående skole og 16 prosent av de med universitets- eller høyskoleutdanning svarer at de ikke er bekymret.

Innbyggere med høyere utdanning har større tillit til myndighetene i sitt land enn de som har lavere utdanning.

Utdanningsnivået har størst betydning for respondentenes tillit til myndighetene. 61 prosent av de som har høyere utdanning fra universitet, høyskole eller tilsvarende, har tillit til politikerne i sitt land. Det er ti prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i Norden og 20 prosentpoeng høyere enn hos de med lavere utdanning.

Andelen respondenter med høyere utdanning svarer også i noe større grad at de har gjort mer for klimaet det siste året, enn de med lavere utdanning. Fremover er alle respondentene uansett utdanningsbakgrunn villige til å gjøre noe mer for klimaet. Andelen høyt utdannede ligger litt over lavt utdannede, men forskjellene er jevnet ut betydelig.

Geografiens betydning

For å få et overordnet bilde av de geografiske forskjellene i Norden har vi gruppert respondentene på følgende måte: store hovedsteder, pendlingskommune tilknyttet hovedstad, øvrige storbyer, mellomstore byer, mindre hovedsteder og distriktene. De mindre hovedstedene finner vi på Færøyene, Grønland, Island og Åland. Datamaterialet viser at geografi har betydning for hva innbyggerne i Norden svarer, og i dette avsnittet presenterer vi noen av de observerte forskjellene.

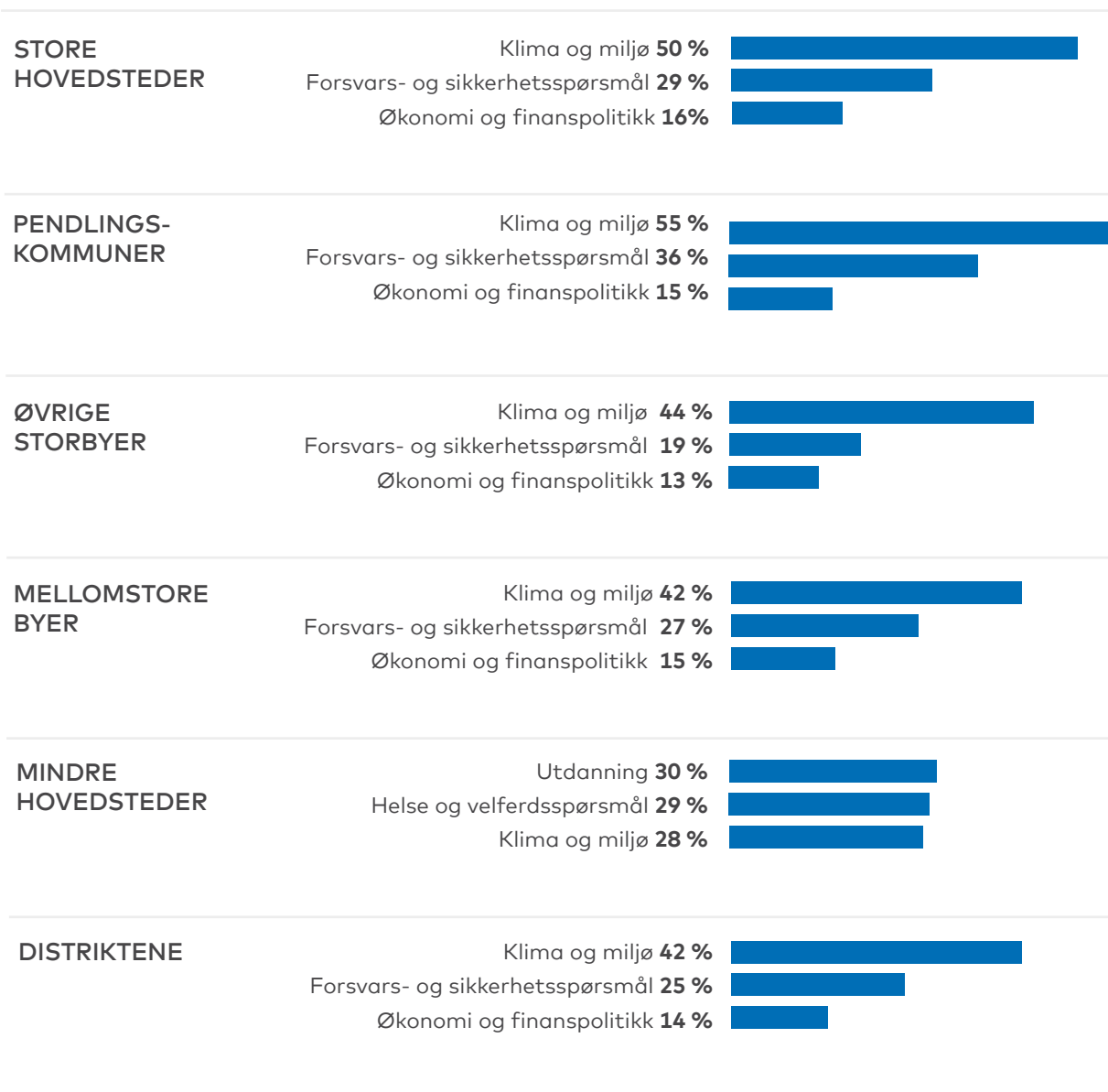
Uansett geografisk tilhørighet toppe klima og miljø listene for hva Nordens befolkning anser som det viktigste å samarbeide om.

I de store hovedstedene inkludert tilhørende pendlingskommuner opplever respondentene i større grad klima og miljø og forsvars- og sikkerhetsspørsmål som viktige samarbeidsområder. Mindre nordiske hovedsteder skiller seg ut – her får utdanning høyest prioritet (se figur 10).

Vi kan se av figur 10 at andelen respondenter i de store hovedstedene og pendlingskommunene i større grad opplever at klima og miljø er det viktigste samarbeidsområdet (respektivt 50 og 55 prosent), enn de som bor i distriktene (42 prosent). Svarene er imidlertid tilnærmet like for distriktene og øvrige storbyer.

Figur 10

Om du tenker på alle de ulike områdene der man kan samarbeide i Norden, hvilke synes du det er viktigst å samarbeide på?

Men utover dette ser vi at innbyggerne i hovedsteder og pendlingskommuner samt øvrige storbyer er mest bekymret for klimaendringene. 89 prosent av innbyggerne i de store hovedstedene, 87 prosent i pendlingskommunene samt 82 prosent i øvrige storbyer sier at de er bekymret for klimaendringene, mens 74 prosent av innbyggerne i distriktene svarer at de er bekymret. Resultatene viser også at det er flere i hovedstedene (85 prosent) og i de øvrige storbyene (82 prosent) som mener at Norden bør være foregangsregion for klimaet, enn i distriktene (77 prosent).

I alle de nordiske hovedstedene svarer over halvparten av respondentene at vi bør fokusere på å redusere utslippene i Norden (53 prosent i store hovedsteder og 58 prosent i mindre hovedsteder). Dette er over gjennomsnittet på 41 prosent. Samtidig svarer 37 prosent av innbyggerne i distriktene at de vil redusere utslipp i Norden, og her mener flertallet (55 prosent) at vi bør fokusere på å redusere utslipp utenfor regionen.

Det overgripende geografiske bildet viser videre at det er de store hovedstedene som har de høyeste verdiene knyttet til villigheten til å gjøre en innsats for klimaet, mens tallene fra de mindre hovedstedene er et uttrykk for at det finnes et stort fremtidspotensial – særlig når det gjelder miljøvennlig transport og fornybar energi i boligen.

Konklusjon og reflekterende perspektiv

I denne undersøkelsen har i underkant av 5000 personer i Norden blitt intervjuet for å undersøke nordboernes holdninger til klima og demokratisk engasjement. Vi har vært spesielt interessert i å fange opp de unges synspunkter, og aldersgruppen 16–25 år er derfor overrepresentert. Ungdommene er vektet slik at de proporsjonalt tilsvarer befolkningsandelen i hvert land.

En av de viktigste konklusjonene i rapporten er at åtte av ti nordboere er bekymret for klimaendringene. Dette er relativt jevnt over det samme for alle land. Like mange, åtte av ti mener at de nordiske landene bør være pionerer i klimaspørsmålet. Vel halvparten anser at fokus bør ligge på å redusere klimautslipp utenfor Norden. Dette er noe mer enn de som mener at tiltakene bør gjøres i Norden.

Over halvparten av innbyggerne i Norden sier at de har tillit til sitt lands politiske system, mens 27 prosent har liten eller ingen tillit. På klimaområdet er det imidlertid noen flere som svarer at de ikke har troen på at politikerne kan gjennomføre tiltak mot klimaendringene, enn det er av de som svarer at de har tiltro. Undersøkelsen viser at klima og miljø blir oppfattet som det viktigste å samarbeide om i Norden. Det er mer enn en dobling siden samme spørsmål ble stilt i 2017. Det kan ses i sammenheng med at åtte av ti innbyggere er bekymret for klimaendringene. I alle de nordiske landene bortsett fra Færøyene og Grønland har innbyggerne svart at klima og miljø bør være prioritert samarbeidsområde (enten plassert som nummer en eller to).

Den nordiske befolkningen virker i noen grad klare til å forandre både vaner og atferd for å stanse klimaendringene. Ni av ti kildesorterer allerede i dag, mens to av tre har endret sitt klesforbruk (kjøper brukt i stedet for nytt). I fremtiden er det flere innbyggere i Norden som svarer at de har ambisjoner om å bruke mer miljøvennlig transport og vil bytte til fornybar energi i boligen. Tallene fra spørreundersøkelsen viser også at flere vil være mer politisk aktive. Elleve prosent svarer at de har deltatt i en demonstrasjon det siste året, mens 28 prosent svarer at de kunne tenke seg å gjøre dette i fremtiden. 24 prosent av respondentene ønsker også å melde seg inn i en miljøorganisasjon i fremtiden, sammenlignet med elleve prosent som er medlem av en miljøorganisasjon i dag.

På visse områder skiller demografiske, geografiske og sosiale karakteristikk svarene fra hverandre, men hovedinntrykket er at kjønn, utdanning og alder ikke har noe markant påvirkning på resultatene, og at gruppene totalt sett har ganske likartede meninger. Skillene må derfor ikke overdrives. Det er likevel nyanser.

En større andel kvinner er bekymret for klimaendringene (86 prosent) sammenlignet med menn (70 prosent). Flere kvinner svarer også at klima og miljø bør være det viktigste samarbeidsområdet i Norden (50 prosent mot 38 prosent av mennene i undersøkelsen). Det stemmer med andre undersøkelser som viser at kvinner tar miljøproblemene mer seriøst.

I undersøkelsen ser vi at utdanning har størst betydning for respondentenes nivå av tillit til det politiske systemet. 61 prosent av de med høyere utdanning har stor tillit til politikerne i sitt land. Dette er ti prosentpoeng høyere enn gjen-

nomsnittet i Norden og 20 prosentpoeng over de med lavere utdanning. Derimot har utdanning noe mindre påvirkning på klima og miljøspørsmålet.

Vi ser at kjønn spiller en rolle for holdninger til klimaspørsmålet, og at utdanningsnivå har innvirkning på innbyggernes generelle tillit til politikerne. Alder derimot har minst påvirkning på svarene, mens bosted har noe større effekt jevnt over.

Vi ville kanskje ha forventet et større mangfold i svarene basert på alder, men aldergruppene svarer i stor grad homogent på spørsmålene i undersøkelsen. Det er likevel et punkt som skiller seg ut, og det gjelder hva respondentene kan tenke seg å gjøre for klimaet i fremtiden. Her ser vi en markant forskjell mellom den yngste (16–25 år) og den eldste gruppen (66+), der de unge er beredt til å gjøre mer for klimaet fremover. Blant de unge er det også forskjeller mellom kvinnene og mennene, der yngre kvinner er mer bekymret for klimaendringene og i større grad enn menn mener at klima og miljø er det viktigste å samarbeide om. Yngre kvinner skiller seg imidlertid betydelig ut fra jevnaldrende menn og kvinner generelt ved at de kan tenke seg å engasjere seg mer i miljøpolitikk i fremtiden.

Det er på nasjonalt/regionalt plan vi finner de større variasjonene, men av de bakenforliggende faktorene har folks geografiske bosted stor påvirkningen på hvordan innbyggerne i Norden svarer på spørsmålene i undersøkelsen. Den største forskjellen ligger mellom store hovedsteder og distriktene. Innbyggere i hovedsteder og større byer er mer bekymret for klimaendringene enn innbyggere i distriktene. Respondentene i hovedstedene mener også i noe større grad at Norden skal være en foregangsregion for klimaet, og at vi bør redusere utslippene innenfor vår egen region.

Som sagt, skal ikke disse skillene overdrives. Svarene fra innbyggerne i Norden reflekterer i det store og hele et lignende mønster.

Refleksjoner

Klimaspørsmålet utfordrer oss. Hele Nordens befolkning svarer at situasjonen skaper bekymring og krever samarbeid og handling. Denne analysen gir et helt overordnet bilde vi ikke må overse: Den viser et felles regionalt mønster med små nyanser. Så godt som alle er bekymret for klimaendringene og klare til å gjøre mer for å skape en bedre fremtid. Det er mer som forener enn som skiller oss. Ett sentralt budskap står vi derfor tilbake med: Norden står samlet i kampen mot klimaforandringene.

Det er viktig å forstå disse holdningene og utforme egnede politiske strategier ut fra dem. For det nordiske samarbeidet er det et tydelig signal at miljø og klimaspørsmål topper listen over de områdene som nordboerne anser som viktigst å samarbeide om.

Det er også et poeng å løfte frem at en ikke uvesentlig andel av respondentene svarer at de har liten tillit til at politikerne kan gjennomføre tiltak mot klimaendringene, mens 30 prosent svarer at de har tillit. Ta Norge som eksempel: Her er tilliten til politikerne størst blant de nordiske landene (57 prosent), men samtidig har få nordmenn ganske stor eller stor tillit (22 prosent) til at politikerne kan gjennomføre tiltak for å håndtere klimaendringene.

Ettersom klimaet har fått en markant økende betydning for befolkningen i Norden, samt at åtte av ti er bekymret for klimaendringene, viser dette en etterspørsel etter handling. På den annen side kan det også leses som en felles

innsikt hos innbyggerne om at *alle* må bidra med både ideer og løsninger. Selv om vi ser at det er et potensial for å ta et større klimaansvar i fremtiden, og da særlig blant de unge, er det ikke gitt at ord blir til handling. Her finnes en viktig oppgave med å tilrettelegge og skape muligheter for innbyggerne til å gjøre sin del, ved å gjøre det enklere å ta klimavennlige valg.

I de bakenforliggende faktorene i undersøkelsen finnes noen nyanser. Vi ser de største forskjellene på nasjonalt plan. Samtidig er det viktig å poengtere at forskjellene mellom landene heller ikke er veldig store. Klima og miljø er rangert på topp i de fleste av landene. Og uansett om man er mann eller kvinne, høyt eller lavt utdannet, bor i en nordisk hovedstad, storby, mindre by eller i distriktene, kan vi se en uro for klimaet.

Uansett kjønn, alder, utdannelse eller geografisk bosted er det en bekymring for klimaendringene blant nordboerne.

Det viktigste budskapet i rapporten tåler derfor å bli gjentatt: Norden står sammen i kampen mot klimaendringene.

Vår visjon 2030

Løsningene for hvordan klimautfordringen skal håndteres er forskjellig over grensene i Norden, men nabolandene deler en felles beslutsomhet og ambisjon om at klimaendringene må stanses. En av de sentrale konklusjonene i undersøkelsen er at klima og miljø er det vi bør samarbeide om i Norden. Andelen som svarer dette, er mer enn doblet siden vi sist stilte spørsmålet til innbyggerne i Norden i 2017. Klima og miljø har i opinionen i løpet av to år blitt den viktigste sektoren for nordisk samarbeid, og vi kan tolke dette som en raskt økende trend.

Vår visjon 2030 er Nordisk ministerråds bidrag til styrket samhandling for å løse våre felles bærekraftighetsutfordringer, med fokus på det nødvendige grønne skiftet. I august 2019 møttes de nordiske statsministrene i Reykjavik for å diskutere bærekraft og klima. På samme møte ble visjonen vedtatt, og den understreker at Nordisk ministerråd skal være et effektivt instrument for å gjøre Norden til den mest bærekraftige og integrerte regionen i verden innen 2030.

Visjonen kommer til å påvirke arbeidet i hele Nordisk ministerråd. Politikkområder skal revideres med henblikk på å sikre ressurser til programmer, prosjekter og aktiviteter som er i tråd med visjonen. Ambisjonen er å forandre samarbeidet i en retning som gjør det enda mer relevant for nordboerne. En aktiv forankring i sivilsamfunnet inngår derfor også i den prosessen.

Det er tydelig at tiden er inne for å bruke Nordens styrke i klimaets og samfunnets interesse og gi dette området aller høyeste prioritet. Agenda 2030 og Parisavtalen viser vei, men vi må jobbe enda mer ambisiøst og enda raskere.

Vedlegg

Svarene i undersøkelsen for Norden totalt og fordelt på land

1. Om du tenker på alle de ulike områdene der man kan samarbeide i Norden, hvilke synes du det er viktigst å samarbeide om

	Norden	Sverige	Norge	Danma	Finland	Island	Åland	Færøye	Grønland
Antall intervjuer	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Klima og miljø	44 %	43 %	34 %	57 %	41 %	26 %	36 %	12 %	21 %
Forsvars- og sikkerhets-spørsmål	26 %	27 %	19 %	12 %	46 %	9 %	16 %	1 %	13 %
Økonomi og finanspolitikk	14 %	16 %	9 %	11 %	20 %	7 %	18 %	5 %	14 %
Utdanning	11 %	10 %	7 %	9 %	17 %	26 %	18 %	40 %	42 %
Integrering og flyktningsspørsmål	11 %	15 %	3 %	11 %	10 %	9 %	6 %	1 %	5 %
Energi/energi-effektivisering	10 %	6 %	8 %	17 %	12 %	4 %	2 %	5 %	10 %
Helse og vel-ferdsspørsmål	9 %	8 %	8 %	7 %	11 %	28 %	14 %	13 %	28 %
Næringsliv/virk-somhetsspørsmål	8 %	3 %	6 %	6 %	22 %	4 %	3 %	10 %	9 %
Kultur	8 %	5 %	8 %	7 %	14 %	12 %	7 %	14 %	24 %
Arbeidsmarkeds-spørsmål	8 %	9 %	4 %	6 %	10 %	4 %	11 %	5 %	8 %
Bærekraftig bruk av naturressurser	8 %	4 %	6 %	13 %	12 %	4 %	1 %	1 %	15 %
Bekjempe krimi-nalitet over Nor-dens landegrenser	8 %	9 %	2 %	8 %	10 %	6 %	1 %	2 %	9 %
Vi skal samarbeide om så mye som mulig	7 %	5 %	3 %	6 %	16 %	9 %	5 %	9 %	29 %
Forskning/ innovasjon	7 %	4 %	5 %	8 %	11 %	4 %	2 %	1 %	17 %
Mat- og land-bruksspørsmål	6 %	4 %	5 %	8 %	10 %	3 %	3 %	3 %	6 %
Likestilling	6 %	6 %	1 %	5 %	10 %	10 %	5 %	1 %	20 %
Utenriksspørsmål	6 %	3 %	2 %	6 %	13 %	5 %	1 %	3 %	7 %
Forholdet til EU	5 %	4 %	2 %	6 %	10 %	3 %	1 %	2 %	4 %
Samarbeid om lovgivning	4 %	2 %	2 %	6 %	9 %	5 %	3 %	4 %	7 %
Språk	3 %	1 %	2 %	3 %	7 %	5 %	5 %	17 %	19 %
Regionale spørsmål/utvikling av regioner	3 %	1 %	1 %	3 %	8 %	2 %	1 %	0 %	5 %
Annet	27 %	34 %	28 %	26 %	14 %	22 %	26 %	10 %	14 %
Sum	236 %	220 %	164 %	240 %	332 %	208 %	183 %	161 %	328 %
Ikke noe område/ vet ikke	12 %	8 %	19 %	14 %	7 %	25 %	8 %	12 %	3 %

2. Hvor stor tillit har du til det politiske systemet i ditt land? Med "det politiske systemet" menes sentrale samfunnsinstitusjoner så vel som politikere, folkevalgte og tjenestemenn.

	Norden	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Island	Åland	Færøyene	Grønland
Antall inter- vjuer	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Veldig stor tillit	11 %	11 %	14 %	10 %	10 %	3 %	12 %	3 %	2 %
Ganske stor tillit	40 %	34 %	43 %	44 %	44 %	25 %	48 %	39 %	13 %
Verken eller	22 %	22 %	24 %	15 %	26 %	37 %	21 %	34 %	27 %
Liten tillit	20 %	24 %	12 %	23 %	15 %	27 %	14 %	17 %	34 %
Ingen tillit	7 %	9 %	6 %	6 %	4 %	6 %	3 %	5 %	21 %
Vet ikke	1 %	1 %	1 %	2 %	0 %	1 %	1 %	3 %	3 %

3. Er du bekymret for klimaendringene, eller er du ikke det?

	Norden	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Island	Åland	Færøyene	Grønland
Antall inter- vjuer	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Ja, bekymret	78 %	79 %	73 %	82 %	78 %	77 %	78 %	60 %	67 %
Nei, ikke bekymret	21 %	20 %	25 %	18 %	21 %	22 %	21 %	39 %	29 %
Vet ikke	1 %	1 %	2 %	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	4 %

4. Synes du Norden skal være foregangsregion for klimaet, eller synes du det ikke det?

	Norden	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Island	Åland	Færøyene	Grønland
Antall inter- vjuer	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Ja, Norden skal være foregangs- region	80 %	81 %	80 %	82 %	74 %	77 %	89 %	79 %	92 %
Nei, Nor- den trenger ikke være foregangs- region	18 %	16 %	17 %	16 %	23 %	18 %	9 %	18 %	6 %
Vet ikke	3 %	3 %	3 %	2 %	3 %	4 %	2 %	3 %	3 %

5. Hvor synes du Nordens fokus skal ligge når det gjelder å redusere den negative klimapåvirkningen?

	Norden	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Island	Åland	Færøyene	Grønland
Antall intervjuer	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Redusere utslipp i Norden	41 %	39 %	47 %	48 %	30 %	61 %	44 %	63 %	34 %
Bidra til å redusere utslipp utenfor Norden	53 %	57 %	44 %	44 %	65 %	28 %	53 %	31 %	60 %
Utslippene trenger ikke reduseres	3 %	1 %	3 %	4 %	3 %	4 %	1 %	1 %	5 %
Vet ikke	4 %	3 %	6 %	5 %	2 %	7 %	2 %	5 %	2 %

6. Om man skulle redusere utslippene i Norden, på hvilke områder anser du at det først og fremst bør skje?

	Norden	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Island	Åland	Færøyene	Grønland
Antall intervjuer	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Industri og produksjon	36 %	40 %	29 %	31 %	41 %	46 %	33 %	16 %	38 %
Transport/reiser	28 %	34 %	35 %	21 %	19 %	25 %	26 %	30 %	27 %
Energi og strøm	14 %	9 %	13 %	23 %	18 %	9 %	16 %	28 %	13 %
Landbruk og skogbruk	6 %	4 %	4 %	11 %	7 %	5 %	8 %	5 %	5 %
Bygg og eiendom	4 %	3 %	4 %	5 %	5 %	1 %	2 %	3 %	4 %
Annet	5 %	5 %	7 %	4 %	3 %	3 %	7 %	3 %	6 %
Ingen over	2 %	2 %	2 %	1 %	4 %	2 %	1 %	0 %	2 %
Vet ikke	4 %	4 %	5 %	5 %	3 %	9 %	6 %	16 %	5 %

7. I hvilken grad har du tillit til at politikerne i Norden kommer til å gjennomføre de tiltakene som trengs for å håndtere klimaendringene?

	Norden	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Island	Åland	Færøyene	Grønland
Antall intervjuer	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Veldig stor tillit	4 %	4 %	3 %	4 %	4 %	1 %	1 %	4 %	4 %
Ganske stor tillit	26 %	27 %	19 %	31 %	29 %	19 %	35 %	27 %	24 %
Verken – eller	29 %	26 %	35 %	25 %	32 %	32 %	31 %	27 %	19 %
Liten tillit	29 %	31 %	30 %	32 %	24 %	35 %	25 %	26 %	31 %
Ingen tillit	8 %	10 %	8 %	6 %	6 %	9 %	3 %	4 %	7 %
Politikerne trenger ikke vedta noen tiltak	2 %	1 %	2 %	1 %	4 %	2 %	2 %	1 %	2 %
Vet ikke	2 %	2 %	3 %	2 %	0 %	2 %	3 %	9 %	13 %

8. Har du gjort noe av det følgende for klimaet i løpet av det siste året?

	Norden	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Island	Åland	Færøyene	Grønland
Antall intervjuer	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Kildesortert	90 %	94 %	92 %	76 %	94 %	97 %	97 %	71 %	14 %
Kjøpt mindre nye klær og produkter	65 %	65 %	65 %	64 %	68 %	72 %	74 %	46 %	10 %
Kjøpt brukte klær eller andre produkter	65 %	64 %	62 %	69 %	65 %	71 %	76 %	44 %	10 %
Spist mer vegansk/vegetarisk	55 %	60 %	46 %	47 %	63 %	44 %	57 %	18 %	5 %
Brukt miljøvennlig transport	54 %	58 %	59 %	47 %	52 %	48 %	48 %	20 %	7 %
Byttet til fornybar energi i boligen	30 %	32 %	29 %	30 %	31 %	26 %	34 %	19 %	8 %
Engasjert meg i sosiale medier	29 %	31 %	32 %	25 %	25 %	33 %	32 %	19 %	3 %
Engasjert meg i miljøorganisasjoner	11 %	15 %	14 %	10 %	4 %	19 %	11 %	8 %	1 %
Deltatt i en demonstrasjon	11 %	12 %	15 %	9 %	5 %	18 %	6 %	9 %	2 %
Annet	9 %	8 %	9 %	14 %	8 %	8 %	6 %	6 %	45 %
Gått med i et politisk parti	7 %	9 %	11 %	5 %	2 %	11 %	7 %	7 %	0 %
Utøvd sivil ulydighet	3 %	3 %	3 %	4 %	3 %	6 %	3 %	0 %	0 %
Sum	430 %	450 %	437 %	399 %	420 %	452 %	450 %	268 %	106 %
Nei, har ikke gjort noe	2 %	2 %	3 %	2 %	2 %	1 %	1 %	9 %	33 %

9. Hva av det følgende tror du at du ville kunne gjøre for klimaet fremover?

	Norden	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Island	Åland	Færøyene	Grønland
Antall intervjuer	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Kildesortere	83 %	83 %	78 %	78 %	92 %	82 %	84 %	60 %	16 %
Kjøpe brukte klær eller andre produkter	71 %	73 %	60 %	75 %	75 %	79 %	78 %	38 %	12 %
Kjøpe mindre nye klær og produkter	71 %	72 %	63 %	71 %	76 %	80 %	74 %	36 %	12 %
Bruke miljøvennlig transport	67 %	69 %	60 %	70 %	68 %	82 %	70 %	32 %	7 %
Spise mer vegansk/vegetarisk	59 %	61 %	44 %	57 %	70 %	55 %	62 %	17 %	5 %
Bytte til fornybar energi i boligen	48 %	53 %	35 %	51 %	51 %	56 %	55 %	35 %	9 %
Engasjere meg i sosiale medier	35 %	38 %	31 %	33 %	37 %	48 %	43 %	20 %	3 %
Delta i en demonstrasjon	28 %	34 %	24 %	29 %	17 %	38 %	28 %	11 %	4 %
Engasjere meg i miljøorganisasjoner	24 %	33 %	20 %	20 %	17 %	44 %	33 %	8 %	0 %
Utøve sivil ulydighet	14 %	18 %	9 %	15 %	13 %	20 %	14 %	1 %	1 %
Gå med i et politisk parti	13 %	17 %	11 %	10 %	9 %	13 %	15 %	9 %	0 %
Annet	8 %	7 %	9 %	9 %	8 %	5 %	5 %	5 %	34 %
**Sum	522 %	557 %	444 %	520 %	534 %	602 %	562 %	274 %	102 %
Ingenting	5 %	5 %	11 %	5 %	2 %	4 %	5 %	30 %	36 %

Metode

Nordens sammenlagte resultat er vektet ut fra de ulike landenes innbyggertall:

Land	Proporsjon
Sverige	37,1 %
Norge	19,3 %
Danmark	21,4 %
Finland	20,4 %
Island	1,3 %
Åland	0,1 %
Færøyene	0,2 %
Grønland	0,2 %

Feilmarginer:

800 intervjuer	4700 intervjuer
Ved utfall 20/80: +/- 2,8 %	Ved utfall 20/80: +/- 1,1 %
Ved utfall 50/50: +/- 3,5 %	Ved utfall 50/50: +/- 1,4 %

Så mange er intervjuet:

Land	Antall intervjuer
Sverige	829
Norge	825
Danmark	825
Finland	837
Island	533
Åland	311
Færøyene	270
Grønland	304

Kilder

Fritz M. & Koch M., Public Support for Sustainable Welfare Compared: Links between Attitudes towards Climate and Welfare Policies, Sustainability (2019).

Demokrati og klimaengasjement i Norden:

Felles retning, ulike løsninger

Andrea Skjold Frøshaug, Ulf Andreasson

Nord 2020:032

ISBN 978-92-893-6593-2 (PDF)

ISBN 978-92-893-6594-9 (ONLINE)

<http://doi.org/10.6027/nord2020-032>

© Nordisk ministerråd 2020

Layout: Mette Agger Tang

Trykk: Rosendahls

Printed in Denmark

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskapet arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeidet ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom bidrar til å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Nordisk ministerråd

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

www.norden.org

Les flere nordiske publikasjoner: www.norden.org/no/publikasjoner

Foreliggende rapport synliggjør både utfordringene og mulighetene for de nordiske demokratiene i det viktige arbeidet for fremtidens klima og miljø, som er kjernen i visjonen 2030 om å gjøre Norden til verdens mest bærekraftige region.

[Les mer om visjonen](#)

